

YORUM

Adnan NAS
adnann@global.com.tr

Kısa Vade ve Rant Tuzacı

Bir yandan içeride kontrollü bir yavaşlama, diğer yandan küresel konjonktürün yumuşaması ve emtia fiyatlarında düşüş, potansiyel büyüme oranının biraz altında bir performans umudunu canlı tutuyor. Kriz sonrasında batı ülkelerinde oluşan sıkıntı ve belirsizliklerin uzamasının açtığı fırsat aralığı, bir bakıma devam ediyor. Ancak düşük büyümeye yapısal sorunları derinleştireceği için uzun süre katlanmamız zor; öte yandan mevcut yapıyla cari açığı arttırmadan büyüme imkanı da yok gibi. İşin kötüsü, bir ara kurtulma belirtileri gösterdiğimiz kısa vade sarmalına yeniden giriyoruz.

Yatırım perspektifi dar

Aslında Türkiye'deki şirketlerin pek çoğu, çoğunluk hisselerinin işle bütünleşmiş ailelerin elinde bulunmasının da etkisiyle, uzun vadeli plan ve stratejilere uygun bir yapıya sahip. Ancak gerek ölçek ve özsermaye bağımlılığı kısıtları, gerekse ortaklık kültürünün yetersizliği onları belli bir vade uzunluğu gerektiren teknolojik gelişim, yenilikçilik ve küresel rekabete uyum çabasından uzak tutuyor.

Öte yandan ülke çapında işgücü kalitesinin ve verimliliğin görece olarak güdük kalması da, doğrudan yatırım şeklindeki küresel kaynak akışının hala potansiyelin altında kalmasına yol açıyor. Gelen sermayenin içeride gelişen eğilime paralel olarak, ancak kısa vadede geri dönüşü olan alanlara yöneldiğini görüyoruz. Büyük ölçekli altyapı yatırımlarına ve sıfırdan sanayi yatırımlarına kaynak bulmakta zorlanıyoruz.

Firmalar güçleniyor mu, şişmanlıyor mu?

Ekonomik yapıyı dönüştürmek ve bu arada kısa vade bağımlılığını kırmak, kuşkusuz tek tek firmaların boyutunu aşan toplumsal politika etkinliği gerektiriyor. Bunun için de kamu yönetiminin, makro ekonomik dengelerde ve konjonktür yönetiminde başarılı sonuçlar alan enerjisini, kısa vadenin ötesine ve temel yapısal sorunlara daha fazla odaklandırması şart.

Oysa en rekabetçi olduğumuzu varsaydığımız müteahhitlik sektöründe bile, doğası gereği geçerli olan uzun vade faktöründen yeterince yararlanamadığımız açık. Büyük ölçek, teknoloji

ve verimlilik isteyen küresel dev ihalelerde stratejik işbirliği noksanı ve finansman darboğazı nedeniyle düşük katma değerli ya da yüksek riskli işler veya taşeronluk ile yetinmek zorunda kalırken, iç piyasada da teknik üstünlük aranmayan azgın bir inşaat furçasında ne kadar sağlıklı olduğu bilinmeyen bir hızla şişmanlayan çok sayıda firma ortaya çıkıyor. Herkesin yapabileceği işleri yaparak dünya çapında şirket olunamayacağı, kamu ihaleleriyle rekabet gücü kazanılamayacağı ise belli.

Kamuoyunda yaygınlaşan büyüme tartışmaları da, stratejik model arayışından kopuk ve sığlaşan görünümüyle, doğrusu kabak tadı veriyor. Sözcüleri yetersiz ulaşım altyapısına her gün piyasaya çıkan onca taşıtın kördüğüm haline getirdiği trafiği gördükçe, otomobil satışlarına ve inşaat furçasına endekslenmiş büyüme haberlerine sevinmeli mi, üzülmeli mi kestiremiyoruz.

Rant ve dönüşüm

Refah ve gelişmenin kentleşme kalitesi, tarihsel ve kültürel dokunun korunması gibi daha incelikli boyutları ise gündemimizin iyice gerisinde. Büyümesi durmuş ve krizden büyük darbe almış olsa da dünyanın zenginlik ve uygarlık sembolü olan Avrupa'nın pek çok kentinin, sözcüleri Paris'in, Stockholm'ün, Roma'nın yüzyıllardır aynen muhafaza edilebilmesinin çok ciddi bir maliyeti olduğunu, çok büyük rantlardan vazgeçilmesi anlamına geldiğini acaba düşünüyor muyuz? Yoksa başta İstanbul olmak üzere bu güzel ülkeyi çirkinleştirmekteki becerimiz de, bu maliyeti göze alamayışımızdan mı kaynaklanıyor?

Hadi bu düzeye varmak için henüz erken diyelim, ama onca haber arasında üretim yapısında dönüşüme dair işaretler de görmek istiyor insan. Mesela otomotivde yurtiçi katma değer ve yerlileştirme oranının yükseldiğine ilişkin bir gelişme var mı? Ya da artık olgunlaşma evresindeki sanayi dallarında teknoloji düzeyini arttırabildik mi? Anadolu'da yaygınlaşan üniversitelerimiz, oralarda lisan bilen ve bilgisayar kullanan nitelikli işgücünü de arttırıyor mu? Bunları duymadıkça ekonomimiz edilgen olmaya devam edecek, işimiz de konjonktüre ve şansa kalacak demektir.